

Før Porvoo-debatten skrinlægges

af

Niels Thomsen, tidligere rektor for Præstehøjskolen.

Det synes at lykkes for de ansvarlige at undgå, at debatten om den danske folkekirkes tyste tiltrædelse af Porvoo-fællesskabet blusser op.

Ét medlem af det nyvalgte mellemkirkelige råd, domprovst Steffen Ravn Jørgensen forsøgte på rådets møde d. 5. maj at få spørgsmålet taget op til fornyet debat før den endelige underskrift. Han var alene og han blev massivt afvist. Argument: "Det har vi jo taget stilling til, og hvis vi tager det op igen, vil det være det samme som at underløbe biskopperne." Ja, men hvad gør man, når biskopperne underløber den danske folkekirke?

I 1995 afviste de daværende biskopper at tiltræde Porvoo-erklæringen efter en bred offentlig teologisk debat og en høring af alle menighedsråd. Den bestemmelse omgør man nu – uden debat. Der er ikke ændret et komma i Porvooerklæringen, og det er mere end småt, hvad der har været af teologiske drøftelser. De der har været er det lykkedes at holde for nedrullede gardiner. Faktisk er der skrevet nogle vægtige indlæg, og breve er blevet udvekslet, men så længe de ikke kommer i avisen, kan Det Mellemkirkelige Råd og biskopperne sove roligt. Lisbet Christoffersen, der er klog på kirkeret, forklarer i en kronik i Kristeligt Dagblad d. 9. januar, at beslutningen om at tiltræde, ikke er ulovlig, men at det er foregået så diskret, så det ikke opfylder de krav om offentlig høring af betydningsfulde beslutninger, som man normalt kunne forvente. Lisbet Christoffersen udtrykker sig pænt. Men før der endegyldigt kastes jord på, må det være rimeligt, at noget af det, der er skrevet, bliver lagt frem for en bredere kreds.

Det Mellemkirkelige Råd har spurgt biskopperne, om man skulle tiltræde. Hovedmanden i det Mellemkirkelige Råd i denne sag har været Fyns biskop Kresten Drejergaard. Rådet har ikke spurgt sit eget teologiske udvalg, der ellers er nedsat til at tage stilling til den slags teologiske spørgsmål. Biskopperne har spurgt hinanden, velsagtens i tillid til, at den, Gud giver embede, giver han også forstand. Et af det teologiske udvalgs medlemmer, den ubetvivleligt kyndigste danske teolog på økumeniske spørgsmål, Peder Nørgaard-Højen, har på eget initiativ udarbejdet en 30 sider lang redegørelse for forskellene mellem luthersk og anglikansk syn på bispembede og præsteembede med henblik på Porvoo-erklæringen. Han har fremsendt den til Det Mellemkirkelige Råd og til biskopperne. Hovedkonklusionen er, at trods Porvoo-erklæringens tegn på en vis åbning i den anglikanske forståelse af den apostolske bispesuccession, viser en senere officiel formulering af den anglikanske kirkes holdning – Reuilly-erklæringen – at den anglikanske kirke fastholder sin forståelse af apostolsk succession som en forudsætning for, at en kirke kan kaldes ret kirke. Det ligger på linie med Meissen-erklæringen fra 1988, der var gravsten over et mislykket forsøg på at nå en aftale à la Porvoo mellem anglikanerne og de tyske protestantiske kirker. De tyske protestanter ville ikke gå på kompromis med hensyn til luthersk og reformert embedssyn.

Jan Nilsson, teologisk medarbejder i Det Mellemkirkelige Råd, udarbejdede et svar på Peder Nørgaard-Højens redegørelse. Han end ikke nævner dennes hovedargument. Iflg. Kresten Drejergaard (brev til Peder Nørgaard Højen af 17. april 2010) blev Peder Nørgaard-Højens redegørelse drøftet på et bispemøde d. 14. april 2010 (formentlig kortfattet som det eufemistisk er udtrykt: "Vilkårene omkring bispemøder taget i betragtning, tog vi os rigtig god tid"). Drejergaards konklusion "Faktisk er det vores opfattelse, at Jan Nilssons bemærkninger kan fungere som vores fælles svar på din redegørelse." Biskopperne slipper let gennem teologien, og offentligheden får

ikke meget at vide. Det skal sammenholdes med den brede teologiske drøftelse i 1995 med høring af alle menighedsråd i 1995 og med udtalelser fra 4 teologer fra fakulteterne. Det var denne åbne og brede drøftelse, som resulterede i et nej.

Hvad er forandret siden 1995? Så vidt det kan ses af akterne kun Kresten Drejergaards "indtryk" og "opfattelse". Om Porvoo-erklæringens forståelse af bispeembedet skriver han i brev til Peder Nørgaard Højen af 11. januar 2010: "... det [er] mit indtryk, at fællesudtalelsens formuleringer om bispeembedet nu om dage heller ikke har nogen særlig tilslutning blandt de anglikanske biskopper jeg har truffet, hvilket efter min opfattelse hænger sammen med, at det er den anglikanske kirke, der har flyttet sig mest i de forløbne femten år". Det svarer til, hvad han udtalte til Kristeligt Dagblad om Det Mellemkirkelige Råds grunde til ikke at lade en offentlig debat gå forud for afgørelsen: Rådet orkede ikke at diskutere indmeldelsen på ny "for da ville vi få en ny hysterisk debat, hvor Tidehverv igen ville komme på banen med skingre meninger, der ikke ville tjene noget formål". Sådan kan man naturligvis se på offentlig debat. Det er frimodigt at sige det åbent. Lige så frimodig, og i øvrigt udokumenteret, er hans udsagn i et svar i KD 16. jan. til Torkild Thaning: "Fællesudtalelsen ser jeg nu i bakspejlet som et udtryk for de anglikanske kirkers bestræbelse for at snakke sig ud af deres traditionelle opfattelse af bispeembedet og den apostolske succession." Det kan godt være, at Kresten Drejergaard ser det sådan, men det ville være mere overbevisende, hvis det havde været navngivne ansvarlige for den anglikanske kirke, der kom med den erklæring. Kresten Drejergaard anser åbenbart resultatet af teologiske drøftelser, som kvalificerede teologer har brugt årevis på at nå frem til, for ligegyldige teologiske fraser. Måske, men hvorfor så overhovedet forlange teologisk uddannelse af præster?

Ja, men hvad har så legitimeret beslutningen om at omgøre ti biskoppers afgørelse fra 1995, truffet på baggrund af en bred debat. Ja, der er én interessant henvisning. I brev til Peder Nørgaard Højen af 11. jan. 2010 fortæller Kresten Drejergaard om et møde i Kastrup d. 15-16. september 2009, mellem på den ene side tre danske biskopper, Kresten Drejergaard, Karsten Nissen og Peter Skov Jacobsen (+ den afgangede Erik Norman Svendsen, der var med som støttepædagog), og tre fra Det Mellemkirkelige Råd, den daværende formand Poul Verner Skærved, generalsekretær Jørgen Skov Sørensen og teologisk medarbejder i rådet Jan Nilsson, og fra den anden side "en række anglikanske biskopper". Desuden var professor i dogmatik ved Københavns teologiske fakultet Kirsten Busch Nielsen til stede.

Det er uklart, hvilken karakter dette møde har haft. Jan Nilsson kalder det i sine bemærkninger til Peder Nørgaard-Højens redegørelse en "konsultation". Kresten Drejergaards oplysning om, at Kirsten Busch Nielsen var til stede og kom med et indlæg, kan misforstås sådan, at de danske deltagere alligevel havde søgt sagkyndig bistand. Så vidt jeg har forstået Kirsten Busch Nielsen, var hendes indlæg ikke af en sådan karakter, at det kunne bruges som legitimation af at tiltræde Porvoo-erklæringen, og i øvrigt havde hun anset det for en selvfølge, at der skulle åbnes for en bred debat. Det ville have stillet hendes deltagelse i mødet i et andet lys, hvis Kresten Drejergaard havde oplyst det.

Det kan heller ikke ses, hvilken rolle "en række anglikanske biskopper" havde. Hvem havde udpeget dem, og hvilket mandat havde de til at tolke Porvoo-dokumenterne? De danske deltagere havde medbragt et udkast til, hvad der kaldes en "signaturforklaring". Drejergaard skriver, at der var enighed om formuleringerne i denne "signaturforklaring". Hvilken betydning den 'enighed' skal tillægges er uklart. En signaturforklaring skal tilsyneladende her forstås som en forklaring på, hvad den danske folkekirke mener med sin underskrift. Bortset fra at signaturforklaringen er et mærkeligt dokument, der langt hen ad vejen siger noget, der er meget forskelligt fra den naturlige læsning af Porvoo-dokumenterne, er det uklart, hvilken status en sådan signaturforklaring har. Er den at forstå som forbehold? Betyder det, at den tilstedeværende række af anglikanere siger, at sådan må den danske kirke godt sige, selv om den skriver under? Eller er den et forsøg på at blæse og have mel i munden på en gang? Eller skal den blot give danske deltagere i

Porvoo-fællesskabet god samvittighed ved at have sagt noget, der klinger luthersk, mens de skrev under på et dokument med et anglikansk kirkesyn?

Jan Nilsson siger i sin kommentar til Peder Nørgaard-Højens udredning lidt mere om indholdet i samtalerne i Kastrup. I debatten i 1995 blev de såkaldte "domprovsteordinationer" brugt som et testspørgsmål. Var præsteordinationer kun gyldige, når de var foretaget af en biskop, eller kunne den anglikanske kirke acceptere præster, der var ordineret af en ikke-biskoppelig stedfortræder, f.eks. en domprovst, som rette præster? Jan Nilsson skriver: "det [må] medgives, at der har hersket en vis tvivl om rækkevidden af anerkendelsen af ikke-episkopale kirkeordninger. Af den grund var spørgsmålet om domprovsteordinationer den afgørende lakmusprøve på anglikanernes reelle anerkendelse af folkekirkens ordning ifm. konsultationen mellem folkekirken og repræsentanter for de anglikanske kirker, september 2009. Her viste det sig, at anglikanerne på baggrund af Porvoo godt kan anerkende en ordination foretaget af en domprovst i biskoppens fravær (som beskrevet i signaturforklaringens pkt. 2) som en gyldig ordination på trods af visse ansættelsesretlige begrænsninger i forbindelse hermed (jvf. Porvoo art. 58 b v), hvilket dog ikke anfægter ordinationens gyldighed som en ret ordination." Ja, men djævelen sidder i detaljen og har her gemt sig i forbeholdet. "På trods af visse ansættelsesretlige begrænsninger" betyder reelt, at en dansk præst, der er ordineret af en domprovst alligevel ikke vil kunne gøre præstetjeneste i den anglikanske kirke, fordi en gammel forordning i den anglikanske kirkeret siger, at en præst der ansættes i Church of England skal være bispesordineret. Formentlig er begrundelsen teologisk, men kan altså omskrives til at være "en ansættelsesretlig begrænsning". Det må betyde, at "den afgørende lakmusprøve" faldt negativt ud. Det fortæller hverken Jan Nilsson eller Kresten Drejergaard. De anglikanske repræsentanter ved mødet i Kastrup kunne også blæse og have mel i munden.

Når man ser på argumenternes vægt, bliver det mere og mere forståeligt, at man ikke har ønsket en bred offentlig debat. Uforståeligt forbliver det derimod, hvilke grunde der er til at undertegne erklæringen, oven i købet i en hast, der ikke giver plads til debat. Det Mellemkirkelige Råd understreger på hjemmeside og i pressemeddelelser, at det hele bare drejer sig om praktisk samarbejde. Drejergaard skriver 11. januar til Peder Nørgaard-Højen, at han får myrekryb af nogle af formuleringerne i Porvoo-udtalelsen. Men hvorfor så tilslutte sig? Det praktiske samarbejde kan vi jo tage del i helt og fuldt uden underskrift på den teologiske erklæring.

Hvad der undrer mest er den sikkerhed, hvormed den snævre kreds af medlemmer af Det Mellemkirkelige Råd og biskopper mener at kunne træffe en beslutning af denne art uden at høre andre. Kresten Drejergaard indrømmer overraskende villigt i sine breve til Peder Nørgaard Højen, at det kan kaldes dårlig "stil", at han ikke har indkaldt den teologiske arbejdsgruppe. Men han ser netop kun et stilproblem: "Der har siden været sagt en del om "stilkarakteren" i beslutningsprocessen. Det er nok muligt, at den ikke kan være så høj. Karakteren for indholdet burde til gengæld være god. I alle fald finder jeg stadig, at det er en rigtig beslutning, der er truffet." Jeg synes ikke, det er en stærk argumentation. Det får ham på ingen måde heller til at overveje at bruge bedre rådgivning en anden gang. Tværtimod: "Med hensyn til selve arbejdsgruppen må man vel nøgternt betragtet sige, at det er lykkedes mig at køre den i sænk. Jeg tvivler på, at det vil give nogen synderlig mening at indkalde den nu. Men jeg lader mig gerne belære om det modsatte. På bispemødet blev der nævnt den opfattelse, at arbejdsgruppen måske slet ikke skulle være nogen permanent arbejdsgruppe, men snarere et organ, som blev nedsat og sammensat ad hoc med henblik på den konkrete opgave, der skal løses." På den måde bliver det jo lettere at få de råd, man ønsker sig.

Endnu mindre lyst har han til at inddrage menighedsrådene: "Alt i alt finder jeg, at det har været svært at finde begrundelser for, at vi fortsat ikke skulle tilslutte os Porvoo-erklæringen. Jeg synes derfor, at det er en rigtig beslutning, der er truffet, selv om menighedsrådene denne gang

ikke er blevet spurgt. Men deres indvendinger fra 1995 er jo ryddet af vejen. Så hvorfor spørge dem igen? Det kan da vist kun være ud fra det princip, at der ikke må ske noget som helst i folkekirken, uden at menighedsrådene har godkendt det. Det princip er jeg ikke enig i." Sådan! Men spørgsmålet er jo, om indvendingerne virkelig er ryddet af vejen.

Med overraskende sikkerhed går rådet ud fra, at det efter at have spurgt biskopperne har myndighed til at indmelde den danske kirke i Porvoo-fællesskabet. Man holder sig til lovtekstens "Rådet tager stilling til folkekirkens medlemskab af nationale og internationale organisationer." Men en af forudsætningerne for lovens vedtagelse var folketingets kirkeudvalgs bemærkninger under lovforberedelsen at: "Det Mellemkirkelige Råd også efter at det bliver sammensat efter demokratiske regler, ikke har synodal karakter. Under møder og konferencer tegner deltagerne således kun deres egne synspunkter. Der er fortsat ingen, der kan udtale sig på folkekirkens vegne." Lovbestemmelsen må fortolkes således, at rådet ikke kan tage stilling til forhold, der angår lærespørgsmål, hvad Porvoo-dokumenterne netop gør. Det er formentlig i erkendelse af det, at man har ment at skulle spørge biskopperne. Men hvorfra har *biskopperne* hjemmel til at udtale sig på folkekirkens vegne? Kirkeudvalget udtalte, at *ingen* kan udtale sig på folkekirkens vegne. *Ingen* omfatter vel også biskopper.

Det kan kaldes en mangel i den folkekirkelige ordening, at vi i en verden, hvor internationale relationer også kirkeligt spiller en stadig større rolle, ikke har afklaret et spørgsmål af den art. Hidtil har vi klaret os ved at gå ind i praktisk samarbejde på mange områder gennem forskellige organer, og ved at gå ind i konstruktive samtaler om lærespørgsmål. Det har fungeret ganske godt. Selv kan jeg ikke se det som en påtrængende nødvendighed at gå videre. Men *hvis* der skal skrives under på forpligtende teologiske fælleserklæringer, før vi har fået klare kirkeretlige regler for, hvem der skal gøre det, må det være et minimum, at det sker på baggrund af en bred åben debat. Hvor det som her drejer sig om en væsentlig sag, som for 15 år siden fik 10 biskopper, mange teologer og et massivt flertal af menighedsråd til at sige nej til tiltrædelse af et læredokument, er det mere end betænkeligt, at det nu gennemføres i huj og hast. At tre biskopper og en formand for Det Mellemkirkelige Råd finder, at vanskelighederne fra dengang er ryddet af vejen, er ikke nok.

Kresten Drejergaard er i sit svar til Torkild Thaning i Kristeligt Dagblad 16. jan. 2010 overbevist om, at det ikke er ham, der puster bispeembedet op. Alle vore biskopper mener sikkert det samme. Det er sikkert rigtigt, at de ikke nu har en embedsteologi, der lægger op til katolicerende forståelse af bispeembedet, men de har i denne sag anlagt en praksis, til hvilken en sådan embedsforståelse vil passe som hånd i handske.

Niels Thomsen